

פ"ב תרומה תפ"א

202 (1) א"כ"י ע"פ

אחרי רבים להטות הרי התורה נתנה לבני
 אדם שיתנהגו בה כפי דעתם ושכלם
 האנושי ונתן להם הקב"ה רשות שהם ינהגו
 כפי שכלם האנושי לבד אף שהשכל אלקית
 מורה בהיפוך כמאמרם ז"ל (כ"מ נ"ט:). (לא
 בשמים הוא) מ"מ ילכו רק אחר שכל
 האנושי לבד, ולכך אף שאלו מטמאין ואלו
 מטהרין מ"מ שניהם דברי אלקים חיים,
 דהיינו שהשכל אנושי מורה על כך ושכל
 אלקית להיפוך, וכן ג"כ מה ששאלו לרבה
 בר נחמני שהוא יכריע היינו ג"כ לראות אם
 יסכים שכל אנושי ג"כ לזה כי העיקר
 אצלינו דבתר שכל אנושי אזלינן ע"ש
 בדברי הר"ן ז"ל באורך וזה הוא רק תוכן
 דבריו:

וכוה נבין מאמז"ל דהמלאכים טענו בשעת
 מ"ת מה אנוש כי תזכרנו וגו' תנה
 הודך על השמים, וקשה הלא היה אפשר

ששניהם יחדיו יודעין התורה וכי מי שיכול
 ללמוד פרק א' עם חבירו ולומד עמו הכי
 בזה גוזל השני את הפרק ההוא מן הראשון,
 דמ"מ יודע הראשון את הפרק שלמד עם
 השני כמו שידע קודם שלמד עמו, וא"כ
 ה"נ אצל המלאכים הגם שנתנה התורה
 לישראל מ"מ גם הם יכולין לידע את
 התורה ולקיימה, אך לפי הנ"ל ניחא דהנה
 הקב"ה נתן את התורה לישראל כפי אשר
 יורה שכלם האנושי כן יקום אף שהשכל
 אלקות מורה להיפוך, וכמ"ש חז"ל במס'
 ר"ה (כ"ה). אתם אפילו שוגגין אתם אפילו
 מזידין, ואמרו שאמר הקב"ה למלאכי
 השרת לכו ונלכה לבית דין שלמטה, א"כ
 מוכח שהקב"ה ופמליא של מעלה
 ממכימים לקבוע המועדים כפי ב"ד של
 מטה בשכל אנושי אפילו האמת אינו כן,
 לכן שפיר טענו מלאכי השרת מה אנוש כי
 תזכרנו שתתן התורה להתנהג על ידם ע"פ
 שכל האנושי כן מוכח להיות אדרבה תנה
 הודך על השמים שיהיה התורה מתנהג ע"פ
 שכל אלקית כן יהיה וכן יקום לא ע"פ שכל
 האנושי וא"ש:

ומעתה נבא לבאר דברי המדרש הנ"ל דהן
 אמת דהקב"ה נתן התורה למטה
 להתנהג כפי שכל אנושי, אבל אם מתנהג
 לבד בשכל האנושי בלי תערוכות גם שכל
 אלקות יקלקלו ג"כ את התורה כי א"א
 לשכל אנושי לבד קצר ימים ושבע רוגז

א) דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה
 מאת כל איש אשר ידבנו לבו
 תקחו את תרומתי. ואיתא במדרש וזה"ל
 הה"ד כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל
 תעזובו, אל תעזובו את המקח שנתתי לכם
 וכו', וכי יש לך מקח שמי שמכרו נמכר
 עמו, אמר הקב"ה לישראל מכרתי לכם
 תורתי כביכול נמכרתי עמה שנאמר ויקחו
 לי תרומה, משל למלך שהיה לו בת יחידה
 בא אחד מן המלכים ונטלה, ביקש לילך לו
 לארצו וליטול לאשתו א"ל בתי שנתתי לך
 יחידתי היא לפרוש ממנה איני יכול, לומר
 לך אל תטלה איני יכול לפי שהיא אשתך,
 אלא זו טובה עשה לי שכל מקום שאתה
 הולך קיטון אחד עשה לי שאדור אצליכם

שאיני יכול להניח את בתי, כך אמר הקב"ה
 לישראל נתתי לכם את התורה, לפרוש
 הימנה איני יכול, לומר לכם אל תטלוה איני
 יכול אלא בכל מקום שאתם הולכים בית
 אחד עשו לי שאדור בתוכו שנאמר ועשו לי
 מקדש עכ"ל, ולכאורה אין המשל דומה
 לנמשל דשם אם המלך יעזוב את בתו לילך
 אז בודאי לא יהיה עמה, אבל כאן אצל
 הקב"ה לא שייך זה כלל, וכי משום
 שהקב"ה בשמים יפרוש מן התורה ראשית
 הלא מלא כל הארץ כבודו, ושנית הלא
 תוכל התורה להיות בשמים ולמטה ג"כ:

אמנם מאד עמקו מחשבותיהם ז"ל, וכוונה
 גדולה כווננו בדבריהם הקדושים,

והיינו ע"פ דברי הר"ן ז"ל בדרושו שכי
 לבאר מאמרם ז"ל (עירובין י"ג:). אע"פ שאלו
 מטמאין ואלו מטהרין וכו' אלו ואלו דברי
 אלקים חיים וכו', דהיכן משכחת לה שיהיו
 שניהם דברי אלקים חיים וכן נמי במה
 שאמרו (כ"מ פ"ו). דנחלקו במתיבתא דרקיע
 דהקב"ה אמר בספק בהרת קודם לשער לבן
 טהור, ומתיבתא דרקיע אמרו טמא, אמרו
 מאן נוכח רבה בר נחמני יצתה נשמתו
 ואמר טהור, דמאי טעמא הוצרכו לשאול
 מרבה בר נחמני, וכתב הר"ן ז"ל דהנה שכל
 אלקית ושכל אנושי אינן שוות כלל רק
 המה הפכיים לגמרי, ומה שלפי שכל
 אלקית ראוי להיות טהור יתכן שלפי שכל
 אנושי יהיה טמא או להיפוך, והנה הקב"ה
 נתן התורה לישראל וכתוב בה (שמות כ"ג)

זוה כוונת המדרש ודומה המשל לנמשל,
אמר הקב"ה לישראל בתי יחידתי היא
כלומר התורה יחידה היא שלא נתן תורה
אחרת מן השמים וכמ"ש חז"ל (ברכות נ"ב.)
אין משגיחין בבת קול, והיינו מפני שכבר
כ' בתוה"ק (שמות כ"ג) אחרי רבים להטות
ע"פ שכל אנושי אע"פ שהשכל אלקות
יורה בהיפוך אין שומעין לו לכן בתי
יחידתי היא לפרוש ממנה אי אפשר דהיינו
שיתנהגו עם התורה רק כפי שכל אנושי לא
כפי שכל אלקות זה א"א דשכל אנושי לבד
לא יספיק לכונן האמת בכל מקום ולפעמים

2
pa

לירד לעומק כוונת התורה בשלימות ואם
יסמוך אדם על שכלו לבד יוכל חלילה
להפוך דברי התורה למינות, לכן ראוי
להשתתף עמה גם שכל ועזר אלקות, וזה
כוונת מאמרם ז"ל (פנהרין צ"ג:) וחי עמו

ישגו מאד, וליטלה מכם ר"ל להתנהג עם
התורה רק כפי שכל אלקות ג"כ א"א שכבר
נתתיה לכם ר"ל שכבר אמרתי בתורת
אחרי רבים להטות היינו להתנהג עם
התורה כפי שכל אנושי, וא"כ א"א ליטלה
מכם להתנהג כפי שכל אלקות לבד אלא
זאת עשו, עשו לי דירה קטנה ואדור בנינים
היינו המשכן ואז ע"י המשפיע אשפיע לכם
שכל אלקות ג"כ להיות עם שכל אנושי
ביחד ותזכו לכונן האמת בתורה ודו"ק כי
נכון ואמתי הוא בעזה"י:

6

4

16

4

שהלכה כמותו בכל מקום, היינו מפני כן
וכה דוד שיהיה הלכה כמותו בכל מקום
משום שה' עמו ונצטרף שכל אלקות עם
שכל אנושי ביחד אז היה יכול לכונן
לאמתה של תורה כהלכה, לא כן שכל
אנושי לבד אין מספיק בכחו לראות באור
האמת ולכונן תמיד הלכה ברורה, לכן
כאשר נתן הקב"ה התורה לישראל להתנהג
ע"פ שכל אנושי (ורצה) [וראה] שאין
השכל אנושי לבד יספיק לרדת לעומק
התוה"ק, ע"כ מההכרח לצרף לזה גם
חכמה אלקות, לכן עשה הקב"ה בחכמתו
לבקש שיעשה לו דירה למטה שישכון
בתוכם כידוע דברי האלשיך ז"ל ע"פ ועשו
לי מקדש ושכנתי בתוכם שע"י המקדש
והמשכן שורה השכינה על כל אחד ואחד
מישראל, וכן אמרו חז"ל (ב"ב כ"ה:) הרוצה
להחכים ידרים וסימנך מנורה בדרום היינו
שמן המנורה השפיע הקב"ה רוח אלקות
על ישראל וכיון שיצטרף להם שכל אלקות
עם שכל אנושי אז ילכו לבטח דרכם
בתוה"ק ולא יכשלו בלכתם:

6

4

16

4

4

כשאנו בודקים את ארבעת הדברים המעכבים בקיום מצות כיבוד אנו נתקלים
בדימוי מתמיה. כל אלה משתייכים לתפלה. ידועה היא שיטת הרמב"ם המחמיר
בנטיילת ידים כעיקוב לתפלה, ובשחרית הצריך רחיצת פניו ידיו ורגליו. עיין הל'
תפלה פ"ד ה"ג: „אבל שחרית רוחץ פניו ידיו ורגליו ואח"כ יתפלל". עטיפה בציצית
ודאי היא הלכה אופיינית בתפלה. עיין הל' ציצית פ"ג הי"א: „אלא לעולם ישתדל
להיות עטוף בכסות המחוייבת בציצית כדי שיקיים מצוה זו ובשעת התפלה צריך

3

מזכיר
ה' א"ה

להזהר ביותר וכו'". כובד ראש - אין עומדין להתפלל לא מתוך שחוק ולא מתוך
קלות ראש אלא מתוך כובד ראש; ישיבה ויחול ג"כ מקומם בהל' תפלה, פ"ד
הט"ז: „לפיכך צריך לישוב מעט קודם תפלה כדי לכונן את לבו".

הנה כל הלכות אלו בנוגע לתפלה מושתתות על דבר אחד, כי תפלה היא
עמידה לפני השכינה. עטיפה מפורשת בקרא, „תפלה לעני כי יעטף ולפני ד' ישפך
שיחו". כובד ראש בודאי מראה בעליל על התיחדות עם הקב"ה בשעת תפלה,
כמבואר ברמב"ם הל' תפלה פ"ד הט"ז: „כיצד היא הכוונה, שיפנה את לבו מכל
המחשבות ויראה עצמו כאלו הוא עומד לפני השכינה, לפיכך צריך לישוב מעט
קודם התפלה כדי לכונן את לבו וכו'". טהרת ידים ג"כ כרוכה ושזורה בקיום תודעת
נוכחות הקב"ה.

11

16

אם הלכות אלו משתייכות גם לכיבוד שבת אנו יכולים להסיק בפשיטות כי
מצות כיבוד מתבטאת בפעולה של קבלת פני השכינה שהוא יסוד בתפילה. יש
קבלת השכינה בערב שבת עם חשכה, ועיקר קיומה הוא לא בקישוט הבית ובפיאור
המקום, כי אם בקבלת פניה בהתאם להלכות ופרטי קבלת פני אבינו שבשמים

2

ועמידה לפני ד'. לכן נשנתה הלכה של כונה בכיבוד שבת באופן דומה לתפלה, והרמב"ם מדבר ע"ד כובד ראש, שהוא הבסיס של כונת הלב. וזהו שכתב הרמב"ם, "ויושב בכבוד ראש מיחל להקבלת פני השבת כמו שהוא יוצא לקראת המלך". מי הוא המלך? הוא הקב"ה בכבודו ובעצמו, שירד משמי מרומים אל חברתם ואהלם של שומרי שבת וקוראי עונג. מה שאנו קוראים קבלת שבת אינו שיגרא דלישנא אלא מבטא את מהותו של כיבוד - קבלת פני הקב"ה ע"י רחיצת יד, עטיפה וכוונת הלב. נמצא כי הבחינה המרכזית של כיבוד מתגשמת בערב שבת קודם שיתקדש עליו היום, ביחלו ובצפייתו לגילוי שכינה ולביאתו של מ"מ המ' הקב"ה. אם בחינה זו נתמלאה, אז ישנם עוד חיובים של כיבוד השבת כגון כסות נקיה, בית מפואר, נר דלוק ומטה מוצעת ושלחן ערוך. ברם אינם אלא תוצאות תודעת נוכחות הקב"ה אצלו. זהו מה שכתב הרמב"ם, "וחכמים הראשונים היו מקבצין תלמידיהם בערב שבת ומתעטפים ואומרים באו ונצא לקראת שבת המלך". קיבוץ תלמידים נחוץ משום שאנו מקבלים פני הקב"ה בבחינת "ויוצא משה את העם לקראת הא" - בקיצור, כיבוד הוא עמידה בנוכחות השכינה...

נראה, כי טעם החילוק בין שבת ליו"ט יש לגלות בשתי פנים שיש לגילוי שכינה והשראתה. כדוגמא לדבר, יש לנו להשתמש בהבדל שיש בין קדושת מקדש לקדושת ביהכ"נ. במשנה במגילה (כת, א): "בית הכנסת שחרב אין מספידין בתוכו ואין מפשילין בתוכו חבלים ואין פורשין לתוכו מצודות ואין שוטחין על גג פירות ואין עושין אותו קפנדריא שנאמר והשמתי את מקדשיכם קדושתן אף כשהן שוממין". עיין ברמב"ם הל' בית הבחירה פ"ו הט"ו, כי מפסוק זה יודעים אנו כי קידשה לשעתה וקידשה לעתיד לבוא במקדש וירושלים, וז"ל: "ולמה אני אומר במקדש וירושלים קדושה ראשונה קידשה לעתיד לבוא וכו' לפי שקדושת המקדש וירושלים מפני השכינה ושכינה אינה בטלה והרי הוא אומר והשמתי את מקדשיכם ואמרו חכמים אע"פ ששוממין בקדושתן הן עומדים". מבואר בזה, כי פרט לקדושת הבנין עצמו, ישנו חלות שם קדושת מקום של ביהכ"נ שדומה לקדושת מקדש ושקדושה זו משתייכת לעובדה של השראת השכינה (לא רק קדושת דמים על העצים והאבנים לדעת הר"ן או קדושת מצוה לדעת הרמב"ן). חלות קדושת בית הכנסת נובעת מגזירה"כ של "ואהי להם למקדש מעט - אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל" כמבואר במגילה (כת, א). כל ההלכה שצריכים לכבד בתי כנסיות ואסור לנהוג בהם קלות ראש, כמבואר במגילה (כת, א) וברמב"ם הל' תפלה פי"א ה"ה ("בתי כנסיות ובתי מדרשות נוהגין בהן כבוד ומכבדים אותן ומרביצין אותן") היא תוצאת הלכה של קדושת מקום והשראת השכינה האמורה בבתי כנסיות. אמנם אנו מוצאים במשנה ברכות ריש פרק הרואה, כי יש הבדל בין כבוד מקדש וכבוד בתי כנסיות. במקדש אסורה הכניסה במנעל, ריקקה אסורה, ובבתי כנסיות מנעל וריקקה מותרים בשעה שקפנדריא אסורה בשתייהם. החילוק היסודי ביניהם הוא כי בשעה שבבית הכנסת אדם חייב לנהוג בו כבוד, ביהמ"ק נתפס ביראה ככתוב ואת מקדשי תיראו. עיין ברמב"ם הל' בית הבחירה פ"ז שכתב: "מ"ע ליראה מן המקדש שנאמר ומקדשי תיראו ולא מן המקדש אתה ירא אלא ממי שצוה על יראתו, ואי זו היא יראתו לא יכנס אדם להר הבית במקלו או במנעל שברגליו או באפונדתו או באבק שעל רגליו וכו'". א"כ חילוק זה בין כיבוד ליראה מסביר את ההבדלים ביניהם האדם במקדש ובביהכ"נ. מובן שמצות יראה (יראת הכבוד) מחייבת את האדם בהרבה דברים שאינו מצווה עליהם בנוגע לכיבוד ביהכ"נ. אלא שיש לשאול, מדוע לא נצטוונו גם על יראה בביהכ"נ כמו במקדש. סוף דבר, הרי יש בו השראת השכינה. הסוגיא בברכות (סג, א) מפיצה אור בהיר על כל הענין: "אמר רבא כי ביתו מה ביתו אקפנדריא קפיד אינש אדקיקה ומנעל לא קפיד אינש, אף בית הכנסת קפנדריא הוא דאסור ריקקה ומנעל שרי". עיקר ההבדל בין בית המקדש לבית הכנסת הוא בזה, כי בבית המקדש אסור לאדם לעשות דברים שהוא רגיל לעשות אותם בטרקלין שבביתו, ובביהכ"נ נאסרו רק הדברים שאדם מקפיד עליהם בביתו. כל אלה העסקים שהוא מטפל בהם בביתו הותרו גם בביהכ"נ.

נראה פשוט, כי רבא הציב כאן עקרון חדש ביחס להשראת השכינה. לפעמים הקב"ה מזמין את האדם לביתו, בית עולמים, והאדם הוא אורחו של הקב"ה. על פי ההלכה, האדם נמצא או בבית הקב"ה. לפרקים, הקב"ה הממלא כל עלמין והסובב כל עלמין, יורד משמי ערבות, נענה לתפילת האדם והוא משרה את שכינתו בביתו של האדם. יציר כפיו של הקב"ה, האדם, שהיום הוא כאן ומחר בקבר, שוכן בתי חומר, הוא בעל הבית, והקב"ה, כביכול, הוא אורחו. הוא נכנס לביתו של האדם ודר עמו בכפיפה אחת. בשעה שהאדם נכנס לביתו של הקב"ה, חייב הוא ביראת הכבוד, כי הלא בא לפלטרין של מלך והוא כולו מלא התפעלות ויראת הרוממות; הכל צח והכל מזהיר, והכל מפואר. ברם כשהקב"ה מתארח בביתו של האדם – אז צריך בה"ב להתנהג בכבוד וחשיבות אבל האורח אינו תובע ממנו יראה. וכן בית המקדש שנקרא בית ד' (כמו שכתוב, "את בית ד' ואת בית המלך ואת כל בית גדול שבירושלים"; "אחת שאלתי מאת ד' אותה אבקש שבתי בבית ד' כל ימי חיי לחזות בנועם ד' ולבקר בהיכלו"; "אגורה באהלך עולמים"; "שמחתי באומרים לי בית ד' גלך"; "יהי שלום בחילך שלוח בארמנותיך, למען אחי ורעי אדברה נא שלום בך למען בית ד' א' אבקשה טוב לך"), מחייב ביראת הכבוד. כשאדם בא למקדש, הקב"ה מקבל פניו, מכניסו לביתו, מארחו. האדם נמצא בטרקלין של מלך. לכן ישנה חובת יראה: "ואת מקדשי תיראו"; "ואני ברוב חסדך אבוא ביתך אשתחוה אל היכל קדשך ביראתך". בית המקדש מחייב ביראה כי הוא מקדשו של הקב"ה. הרבה דברים נאסרו. אמנם בית הכנסת הוא ביתו של אדם. הכתוב קראו בית גדול ולא יותר. מקדש מעט. הוא מעט משום ששייך לאדם. בני העיר יכולים למכור (שבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר), והוא ענין צדקה השייך לציבור. ישנה בו השראת השכינה, אבל שורה היא ברשותו ובביתו של האדם; היא באה אל האדם. נקח נא את מאמרם בברכות (ו, ב), "בשעה שהקב"ה בא בביהכ"נ ולא מצא בה עשרה מיד הוא כועס שנא' מדוע באתי ואין איש קראתי ואין עונה". הקב"ה בא לביהכ"נ, אבל איננו צריך לבוא למקדשו. שם

ההשראה היא – בביתו של הקב"ה, כאן הוא בא אל ביתו של הציבור. לפיכך איננו מחייב ביראה, כיבוד סג.

לאור רעיון זה י"ל, כי אותו ההבדל חוצץ בין שבת ליו"ט. ביו"ט האדם עומד לפני ד', משום שג' רגלים כרוכים במקדש. בעצמה של קדושת היום של יו"ט נאמרה קדושה מיוחדת המקשרת את היום עם מקדש. פרשת כל הבכור דנה רק בקדושה זו. ישנה מצות דראית פנים, הקרבת קרבנות ואכילת שלמים, חגיגה, שמחה. א"כ החובה של לפני ד' היא חובת כניסת האדם לביתו של הקב"ה, לבית עולמים, לגבולו של שוכן מרומים. האדם נכנס ביו"ט לרשותו של הקב"ה, אביו שבשמים מקבל פניו. הוא לפני ד', כאילו הי' במקדש. קדושת היום של חג מחדשת התייחדות האדם עם בוראו, דומה לפגישתו עם הקב"ה בבית עולמים. קדושת יו"ט יוצרת את הזיקה הזאת. "יראה כל זכורך את פני ד' א'". לכן מצות שמחה נוהגת לדעת הרמב"ם אפילו בזה"ז. לאמיתו של דבר, השמחה היא רק במעונו של הקב"ה. אין שמחה וגיל באהל של בשר ודם. הוד והדר לפניו עוז וחדוה במקומו. בכל מקום שהתורה דברה על שמחה היא קשרה רגש זה בראיית פני ד'. "ואכלתם שם לפני ד' א' ושמחתם", "כי אם לפני ד' א' תאכלנו שנה בשנה במקום אשר יבחר ושמחת לפני ד' א'", "והגחתו לפני ד' א' והשתחית ושמחת בכל הטוב", "אבנים שלמות תבנה את מזבח ד' א' והעלית עליו עולת לד' א' ונחת שלמים ואכלת שם ושמחת לפני ד' א'". אין שמחה לאמיתו של דבר אלא במקדש, במעונו של הקב"ה. ביו"ט האדם הוא בביתו של הקב"ה בכל מקום שהוא. לכן ישנה מצות שמחה ואין אבלות נוהגת משום שאין אבלות לפני ד'. ומי איכא בכיתא קמיה דקוב"ה – ודאי דלא ולא.

בשבת המצב שונה לגמרי. אין שבת קשורה במקדש כלל וכלל. נתונה היא לישראל קודם שנצטוו על בנין המקדש. אין האדם נכנס למעונו של הקב"ה, למעונו של א' קדם. אלא כלפי לייא הקב"ה משרה שכינתו ברשותו ותחומו של האדם. האין סוף מצמצם את שכינתו בבתי חומר של יציר כפיו וחופף עליו כל יום השבת. שבת היא לד' א' אבל אין כאן קיום לפני ד'. הקב"ה דר עם האדם במעונו של האדם ובכפיפתו הצרה. לפיכך אין שמחה נוהגת בשבת, כי אין

האדם במעונו של הקב"ה, ששמה שוררת שמחה. כלפי לייא, הקב"ה משתתף בצערו של האדם. האדם חייב לקבל פניו של הקב"ה לצאת לקראת כלה, לקראת השכינו. לפיכך כשהגמ' הסיקה, כי ישנו חיוב כיבוד גם ביוה"כ ובשאר ימים טובים (לפי פירושו של הרמב"ם) הוסיפה, תוך כדי דיבור, לכסות נקיה – והוא הדין שארי כיבודים, כי הלא האדם נמצא במעונו של הקב"ה. גם מעונו מחייב בכיבוד ובשיפוק, כמבואר ברמב"ם הל' בית הבחירה פ"א הי"א: „ומפארין אותו ומייפין כפי כחן אם יכולין לטוח אותו בזהב ולהגדיל במעשיו הרי זו מצוה". א"כ חובה כזו חלה

(6) פס

על כל אחד מישראל ליפות את ביתו ולקשטו בערבי יו"ט לכבוד יו"ט כי הרי נעשה הוא מעונו של הקב"ה. לכן פסקו בשו"ע, כי בגדי יו"ט יהיו יותר טובים מבגדי שבת, כי הלא צריכים לכבד בית א'. (חוץ מנימוק זה ישנו עוד נימוק אחר והוא: כי ביו"ט כסות נקיה מתחייבת בין ע"י כיבוד ובין ע"י שמחה – והנשים בבגדי צבעונין). אולם קבלת פני השכינה אינה ביו"ט. לכן אין מקבלים פני יו"ט ואין אומרים לכו ונצא לקראת יו"ט המלך. נכנסים אנו למעונו של הקב"ה, ששמה השמחה שורה. אין אבלות ואין בכיה שמה. שמה הקב"ה מקבל פנינו.

11

פשחל יו"ט להיות בשבת, נוהגים האשכנזים שלא לאמר לכה דודי כי הלא אנו מתעתדים להכנס לתחומו של הקב"ה והוא יקבל פנינו. אולם הספרדים אומרים ארבעה או שני תחנונים. שכן אז קיים מצב משונה. מבחינת יו"ט הקב"ה מקבל פנינו ואנו באים אליו. מבחינת שבת אנו מקבלים פניו ומארחים אותו והוא בא אלינו. א"כ אנו חייבים בקבלת שבת לפני השכינה, אע"פ שבאותה שעה הוא מקבל גם את פנינו. ליכא שום סתירה בין שתי הבחינות.

16

"דבר אל-פני ישראל ונקחולי תרומה".

תרומה שרשה "רום", וענינו הרמה והגבהה. ניתן כאן כח מיוחד לישראל – להרים ולהגביה דברים גשמיים, דברים חמריים, ולעשותם קודש. "וזאת התרומה אשר תקחו מאתם זהב וכסף ונחשת" וגו'. זהב פשוט וכסף גשמי ונחושת חמרי וכן כל שאר הדברים מצרכי עולם הזה, מתקדשים ומתרוממים על ידי מעשה אדם מישראל, כשמשתמש בהם לצרכי קדושה.

(7)

לפיכך
ולחזקת

כעין זה כתוב בפרשת משפטים: "ואנשי קדש תהיון לי", ואמר הרבי מקוצק: כך אמר השם: מלאכים ושרפים וחיות הקודש יש לי די מבלעדיכם, איני זקוק שתהיו לי מלאכים, אלא "אנשי קדש תהיון לי", שתהיו בני אדם ותהיו כבני אדם, וכבני אדם תהיו לי קדושים: "ואנשי קדש". אף כאן: להשריש את הקדושה בכל הדברים הגשמיים של העולם, בזהב ובכסף ובנחושת וכו'.

6

ובשם שבתרומה של תבואה פעולת התרומה היא לא לעצמה בלבד, אלא אף להשיריים, שהרי קודם לכן היתה התבואה אסורה משום טבל, והתרומה התירה את כל הכרי, כך תרומת המקדש משפיעה קדושה לא רק לחלק הניתן למקדש, אלא גם לכל הזהב והכסף וכו' כולם. וכן בכל דבר טוב ודבר מצוה שאדם עושה בממונו, הוא על ידי כך מרומם ומטהר גם את כל מה שנשאר לו לעצמו.

16

הוא שכתוב בהפטרה של שבת-ראש-תודש: "והיה מדי-חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו יבוא כל-בשר להשתחוות לפני". כלומר: יש באדם שני חלקים, רוח ובשר. "וייצר ד' אלקים את-האדם עפר מן-האדמה, ויפח באפיו נשמת חיים". הבשר הוא עפר מן האדמה, והרוח – נשמת החיים. התכלית הסופית של תורה ומצוות היא לשפר ולטהר גם את חלק הבשר, אף על פי שהבשר מטבעו נוטה לענינים של חמירות וגשמיות, כמו שכתוב: "לא ידון רוחי וכו' בשגם הוא בשר". ולעתיד יתברר גם הבשר, עד כי "והיה מדי-חדש וכו' יבוא כל בשר להשתחוות לפני".

21

26

(5)

ועשו ארון עצי שטים אמתים וחצי ארכו ואמה וחצי רחבו ואמה וחצי קמתו. וצפית אתו זהב טהור מבית ומחוץ תצפנו ועשית עליו זר זהב סביב [כ"ה, י"א].

תצוה (ל' ג') כתב רש"י דזר הזהב שבמזבח הקטורת הוא סימן לכתר כהונה.

והנה יש חילוק בין הזוכה בכתר כהונה או מלכות לבין הזוכה בכתר תורה, כמבואר להדיא בלשון הרמב"ם שם דאחרן ודוד לא זו בלבד שזכו בכתר כהונה ובכתר מלכות לעצמם אלא אף לזרעם אחריהם, ונמצא דבעצם מעשה זכייתם שללו את הזכיה מאחרים כיון דכתרים אלו מוכנים אך לאדם אחד ולזרעו אחריו, משא"כ בכתר תורה דיכול כל אדם לזכות לעצמו אך אין בלזכיתו כדי לשלול את הזכיה מאחרים, שכל או"א מהם יכול גם לזכות בכתר זה וכש"כ הרמב"ם שכתר תורה מונח ועומד ומוכן לכל ישראל.

והחילוק זה שבין כתר תורה לשאר הכתרים מרומז במשכן, דהשולחן ומזבח הזהב שהם מכוונים כנגד כתר כהונה וכתר מלכות מיעטו ממקום המשכן כשיעור מידתם, דומיא דכתרי כהונה ומלכות דאין אכה בהם אלא אחד ושולל בזה את הזכיה מאחרים. אבל "מקום ארון אינו מן המידה" ואינו תופס את מקומו, והרי המקום המיועד לו כביכול ראוי לקבל עוד ארונות כמותו, דוגמת "כתר תורה" המונח ועומד ומוכן לכל ישראל.

[רכי חיים הלוי (בן מרן הגרי"ז) סאלאווייציק זצ"ל]

איתא בגמ' מגילה (י" ע"ב) "אמר רבי לוי דבר זה מסורת בידינו מאבותינו, מקום ארון אינו מן המידה", והיינו דבבית קדשי הקדשים נשאר חלל באותה מידה, בין לפני שהכניסו אליו את הארון ובין לאחר מכן.

ונראה דרמז גדול רמזו בזה, דהנה כתב הרמב"ם בהלכות ת"ת (פ"ג ה"א) "בשלושה כתרים נכתרו ישראל, כתר תורה וכתר כהונה וכתר מלכות. כתר כהונה זכה בו אהרן, שנאמר והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהונת עולם, כתר מלכות זכה בו דוד, שנאמר זרעו לעולם יהיה וכסאו כשמש נגדי, כתר תורה הרי מונח ועומד ומוכן לכל ישראל, שנאמר תורה צוה לנו משה מורשה קהילת יעקב. שמא תאמר שאותם הכתרים גדולים מכתר תורה, הרי הוא אומר בי מלכים ימלוכו ורוזנים יחוקקו צדק בי שרים ישורו, הא למדת שכתר תורה גדול משניהם" עכ"ל.

והנה לשלשת הכתרים הללו רומזים זרי הזהב שהיו בארון בשולחן ובמזבח הפנימי. ועיין רש"י כאן שכתב דהזר זהב שמעל הכפורת הוא סימן לכתר תורה, ולהלן (פסוק כ"ב) כתב רש"י "וזר זהב שמסביב לשולחן הוא סימן לכתר מלכות, שהשולחן הוא שם עושר וגדולה וכמו שאומרים שולחן מלכים", ולהלן בפרשת

8
6
ג' טו
כ"ה י"א

21

22

9) על אמתים

יש תורש הלם: אחד. והייב עליו משום שמונה לאיני. תורש בשור והמורי. והן מוקדשים. בכלאים ככרם: ובשביעית. ויום טובים: וכהן וזר בבית

10) כ"ה י"א

וליתיש נמי המזיח את התורש והמסיר בוי ארון. פירוש ומשכחת לה בחרישה זו כגון שהסיר בדי ארון לתורש בהם, וכל שעה שתורש בהם ואינו מחזירם⁸⁹ לארון עובר משום לא יסורו ממנו, ואפילו אינו נהנה בשוה פרוטה. ומזיח את התורש משכחת לה אליבא דאמרו⁹⁰ לחשוב נמי כלאים שהוא לבוש, וכגון שהיה לובש את התורש⁹¹ ותורש בו וכל שעה⁸⁹ עובר משום לא יוח, כנ"ל⁹¹

11) צווק לזרע

לא הבנתי מניין לומר כן דלא נגמר הלוא בעת שהסיר והזיח והרי משעשה כן ודאי לנמה אפילו התזיר אח"כ וא"כ הרי לא בעת התרישה עבר על הלאוין הללו וכו'. וללא פירושו ביה אפשר לפרש דמזיח החושן ע"י המתרישה כגון שכה"ג בעת שהיה לבוש בגדי כהונה לצורך עבודה עומד שם בסמוך לבית הטומאה ובא כהן תורש והזיח החושן ע"י המתרישה ונכנס עם החושן לבית הטומאה וכה"ג משכחת ג"כ שהסיר בדי ארון כשהיה הארון עם גושאיו סמוך לבית הטומאה.

6

אף שלכאורה מפשטות הפסוק משמע שהמסיר את שני הבדים לוקה - פסק הרמב"ם (פרק ב' מהלכות כלי המקדש הלכה יג) שאף במסיר אחד מן הבדים לוקה, ומפרשי הרמב"ם לא כתבו מאין למד הרמב"ם דין זה.

הגאון רבי שלמה זלמן אולמן, בעל שו"ת "יריעות שלמה", ביאר שטעמו של הרמב"ם הוא שהבדים נעשו כדי לשאת את הארון בהם, וכינו שהסיר בד אחד וכבר אי אפשר לשאת את הארון בבד השני שנותר - הרי עבר בכך על האיסור ולוקה, ואם כן, לטעם זה אם יסיר לאחר מכן גם את הבד השני לא ילקה עליו, שהרי ממילא לא היה אפשר לשאת בו את הארון.

12

לפיכך
פס

אולם בספר "מעין החכמה", להגאון רבי נח חיים צבי ברלין, אב"ד אה"ו, כתב שלדברי הרמב"ם אם הסיר את שני הבדים - אפשר שלוקה שמונים. ובאשר למקור דינו של הרמב"ם, כותב בעל "מעין החכמה" שאפשר שמצא כן בברייתא דמלאכת המשכן שהביאו התוספות בכמה מקומות ואינה מצויה בידינו.

שו"ת "יריעות שלמה" - הלכות כלי המקדש; "מעין החכמה" - דף כד.

13

ועשית את הקרשים למשכן עצי שטים עומדים. (כו, פו)

בגמ' יומא (ע"ב א'). עצי שטים עומדים, שמא תאמר אבד סכרן ובטל סכויין. תלמוד לומר עומדים, שעומדים לעולם ולעולמים, ופירש רש"י: שמא תאמר משגגנו אבד סכרן שלא ישובו עוד, ובטל סכויין, מה שאנו סוכין וצופין להן. ע"כ.

ואפשר להבין בזה, לפי האמור במדרש רבה (ויגש פ' צ"ד), על הפסוק ויסע ישראל וכל אשר לו ויבוא בארה שבע (בראשית מ"ו א'), להיכן הלך, אמר רב נחמן שהלך לקוצ ארזים שנטע אברהם וקנו בבאר שבע, המד"א ויטע אשל בבאר שבע, כתיב והבריה התיכון בתוך הקרשים, א"ר לוי והבריה התיכון ל"ב אמה היה בו, מהיכן מצאו אותו לשעה, אלא מלמד שהיו מוצנעין עמהן מימות יעקב אבינו, הה"ד וכל אשר נמצא אתו עצי שטים, אשר ימצא אתו אין כתיב כאן (ע"י עץ יוסף הגי' ממדרש חזית, אשר מצא עצי שטים אכ"כ) אלא אשר נמצא אתו [היינו מימות יעקב והשבטים כי הם הנחילו לבניהם לצורך המשכן - מפרשים], א"ר לוי ממגדל צבעיא קצצום והביאום עמהם למצרים, ע"כ, וכ"ה במדרש תנחומא פ' זו: ומהיכן היו הקרשים, יעקב אבינו נטע אותם בשעה שירד למצרים, אמר לבניו בניי עתידין אתם להגאל מכאן והקב"ה עתיד לומר לכם

לכאורה הדברים תמוהים מה שפירש רש"י על דברי הגמ', אבד סכרן, שלא ישובו עוד, ובטל סכויין, מה שאנו סוכין וצופין להם, הן אמנם ידוע שכל ישראל סוכין ומצפים ומתפללים על בית המקדש ובית עולמים שישוב אלינו ויבנה במהרה בימינו, אבל מי הוא זה שמקוה ומצפה על המשכן וקרשיו שישובו לנו, ושעל זה באה ההבטחה שעומדים לעולם ולעולמים.

אולם זכינו ומצאנו במדרש תנא דבי אליהו (סדר אליהו רבא סוף פכ"ה) וזה לשונו: ומפני מה נטמן המשכן עד היום הוזה מפני שעשאוהו הכשרים בנדבת לבם, וקשה לפני הקב"ה להפסיק [להפסיד] כל מה שעשו בני אדם הכשרין בנדבת לבם, ולעתיד יבוא הקב"ה וישרה בחוכו כמדה הראשונה וכו', ע"כ הנה מפורש יצא מטי אליהו הנביא וכו' לטוב, שלעתיד יבוא הקב"ה וישרה שכינתו בהמשכן כמדה הראשונה, ובכן צריכים אנו כאמת להיות סוכים ומצפים שישוב אלינו המשכן אשר בתוכו לעיני כל חי, ושעל זה הבטיחה לנו התורה הקדושה עצי שטים עומדים, שעומדים לעולם ולעולמים, כדברי הגמ'; אולם, בכל זאת צריך טעם למה קבעה התורה הייעוד הזה שיתקיים בהמשכן לעולמים, דוקא על קרשי המשכן יותר משאר הדברים, כגון היריעות העליונות והתחתונות שהן עיקר המשכן [ועיין שבת כ"ח א], ועשית קרשים למשכן, משכן קרוי משכן ואין קרשים קרויין משכן, עיי"ש ובפרש"י, או על הפרוכת והמסך, שמכל אלו הדברים נעשה המשכן, ומסתמא כולם נגנזו ועתידים לחזור לנו כמקדם, ולמה קבעה התורה הייעוד הזה על הקרשים בייחוד.

משאתם נגאלין שתעשו לו את המשכן, אלא עמדו ונטעו ארזים מעכשיו, שבשעה שיאמר לכם לעשות לו את המשכן יהיו הארזים מתוקנים לכם, מיד עמדו ונטעו ועשו כן, עיי"ש עוד, וכן הביא כאן רש"י, וביאר בזה מה שיסד הבבלי בפיוט שלג (יוצר יום א' דפסח) טס מטע מזורזים קורות בחינו ארזים.

ובכן, באלו הקרשים מעצי השטים, התבלט ביותר תוקף נדיבות לבם ואומץ גבורתם של דוד המדבר ושל ישראל סבא אביהם, ובגלל זה מן הדיון הוא שלא יתבטלו הקרשים מעצי השטים לעולם וישארו לנצח נצחים; כי אם נצים לב על מצבו של יעקב אבינו או בעת שהלך לקוצ הארזים הללו, או נבהל ונשתומם על אומץ לבו הטהור וכוחות גפש הקדושה, כי

7

הנביא (ירמיה ב') זכרתי לך חסד נעוריד לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה, וגם לבם הי עדיין מלא פחד ודאגה מפריעה וממצרים פן ירדפו אתריהם, או יפגשו מלחמה מהעמים אשר

14
מ

סביבותיהם, ולכן לקחו עמהם כלי זיין כמו שנאמר וחמושים עלו וגו' ותרגמו מזויינים, ובעבור זה לא רצו לקחת מהמצרים את כלי הכסף והזהב שהשאלום, בגלל המשא וטורח הדרך, כדאיתא בגמ' הנ"ל, רק שבעל כורכם נתנו להם המצרים, — והנה עתה כאשר קם פרעה ועבדיו באמצע הלילה ואמר להם קומו צאו מתוך עמי ותחזק מצרים על העם למהר לשלחם, וישא העם את בצקו טרם יחמץ וגו', כי לא חמץ כי גורשו ממצרים ולא יכלו להתמהמה וגם צדה לא עשו להם, ובחפזון [תרגום, בבהילו] יצאו ממצרים, ומה נפלא ונורא הדבר, שבשעה זו שמרוב החפזון והבהלה לא הספיקו אפילו לעשות להם צידה בהליכתם במדבר בארץ לא ידועה ובמקום סכנה, בכל זאת לא הסיחו או דעתם מללכת לקוץ את הארזים הללו הגבוהים והכבדים, לסדרם על הבהמות ולשאתם אתם יחד בצאתם לדרכם, ולא חסו על העמל וטורח הדרך מהמשא הכבד הזה, מפני שכל כך היתה חזקה אמונתם ותקותם וסברם בצעצאת יעקב אביהם שהארזים הללו עצי השטים יהיו להם צורך כדי לעשות מהם משכן, ובכן עד כמה גדלו ורבו בטחונם ואמונתם וזכותן של ישראל בהסיעם את עצי השטים הללו.

6

11

16

21

26

31

36

והנה שני אלו הנסיונות, הן הנסיון שעמד בו יעקב אבינו ברדתו למצרים להתראות עם יוסף, וכבש אהבתו העזה מבני יוסף והלך לקוץ הארזים להוליכם עמו ולנטעם במצרים, והן הנסיון שעמדו בו ישראל בצאתם ממצרים בלקיחתם ובהסיעם אותם עמהם או אל המדבר, אשר אבינו יעקב ובניו שניהם נתנו לבם ונפשם עליהם, ובכח מעשיהם הפיחו רוח חיה בעצי שטים האלו, ובזכותם אמנם מן הדין ובצדק שיהיו חיים וקיימים ולא יתבטלו לעולמים.

אבינו יעקב זה האב שהיה שכול מבנו האהוב לו מכל בניו, הכן זקונים אשר לו לבדו מסר את כל חדרי וסודות התורה שלמדם בבית שם ועבר (כמו"ש חז"ל וכ"כ רש"י פ' וישב), וכל משך הכ"ב שנה בכה והתאבל עליו ולא קבל שום תנחומין באמרו כי ארד אל בני אבל שאולה (גם האשים את עצמו שהיה הוא הגורם שנהרג, על ששלחו במקום סכנה כמבואר במדרש שם), ובשעה זו שהוא עצוב ודואג גם על שמעון בנו שנעצר במצרים ועל בנימין מחמד נפשו שלקחהו למצרים, וכעת נתבשר בפתע פתאום כי עוד יוסף חי יהוא מושל ושליט בארץ מצרים, ויפג לבו [נתעלה — רמב"ן] מתוך שמחה וגיל, וכשהתעורר והתחזק בראותו את העגלות אשר שלח יוסף על פי פרעה, ובשמעו את בקשת יוסף שיודרו לבוא אליו ולא יחוס על כליו וכר כדי שלא יתעכב אלא ימהר בכל האפשר את נסיעתו וביאתו אליו, והחליט תיכף ואמר אלכה ואראנו בטרם אמות, מתוך רוב הקאהבה וחזק געגועיו לבנו האהוב לו כנפשו.

6

11

11

24

31

36

בחיוד כשנודע לו הזכיר שעדיין עומד בצדקו (כמו"ש חז"ל במדרש וכרש"י שם), — והנה עם כל הזריזות למהר ביאתו אליו ככל האפשר, ועם כל חוקי הגעגועים ותשוקתו העזה להתראות עם יוסף, אעפ"כ במקום לנסוע בדרך הישרה ולקצר דרכו ככל האפשר כדי להקדים את ביאתו למצרים, הקיף והאריך את הדרך ונסע לכאר שבע, ומשם סבב למגדל צבעיא וקיפץ את הארזים הגבוהים והעבים, ובכל כובד משאם הסיעם אתו למצרים, על אף שודאי ארכה ע"י זה נסיעתו פי כמה ועיכבה את פגישתו עם יוסף אשר לבו הומה עליו לראותו, וכל זה עשה וכבש את אהבתו והמייית לבו, משום שראה וסכה ברוח הקודש שבצאתם ממצרים יצטוו מהקב"ה לעשות להם משכן מעצי שטים, ושהיו מוכנים ומזומנים להם באותה שעה, ובכן, היש מדה וגבול לשער את גודל כוחות נפשו וגבורת לבו הטהור באותו זמן לכבוש אף מדת האהבה והתשוקה העזה הבווערת כאש של ישראל סבא, כדי להכין את עצי השטים שיצטרכו להם לבניו לאחר זמן מרובה להקמת המשכן.

וכמו כן בבחינה זו נתבונן גם על אותה הלשעה שישאל יצאו ממצרים, אשר נצטוו אז מפי משה בשם ה' שישאלו ממצרים כלי כסף וכלי זהב, וה' נתן את חן העם בעיני מצרים וישאלום, ואמרו על זה בגמרא (ברכות ט') מלמד שהשאלום בעל כורחם, איכא דאמרי בעל כורחם דישאל, משום משא, היינו משום שהלכו במדבר גדול ונורא באין לחם ואין מים לא מקום זרע וכו', שעל דבר זה משבחם

ובזה יתיישב ג"כ מה שהאריכה התורה כ"כ בענין המשכן, וחזרה כמה פעמים בעשיית כל פרט ופרט, וכל פרט-פרט תרומה ותצוה, וחלק מפי תשא, ופרשת ויק"פ, הם בענין המשכן, ולא מצינו שהתורה מאריכה כ"כ בשאר ענינים ומצוות הנוהגות לעולמים, אולם לפי מה שמבואר בתנ"כ, שאמנם המשכן יעמוד לעולם ותשרה השכינה בו לעתיד בכל אלו הדברים שנעשה מהם המשכן, יזון היטב טעם האריכות, ובוה

8

שיחורו עוד, אולם המשכן יחזור לנו באותם הדברים עצמם. הקרשים והיריעות האדנים וכל שאר הדברים שמהם נעשה ונטמנו יחזור כולם כמו שהיו, ולכן האריכות בהם על כל פרט ופרט, כיון שיעמדו ויתקיימו לעד ולעולמי עולמים.

אמנם נשתנה המשכן מהמקדשות שנבנו בארץ ישראל, כי כשנתרב הבית הראשון ונבנה השני, נתבטל הראשון והשני נבנה משאר עצים ואבנים וזהב וכסף, וכן השלישי שיבנה ב"ב ירד מן השמים מקדש של אש, והראשונים לא מצינו

15
ס

ידוע שהגאון רבי מאיר שפירא זצ"ל ראש ישיבת 'חכמי לובלין' היה נודד ממדינה למדינה ומעיר לעיר כדי להתרים נדיבי עם למען הישיבה שהקים בלובלין, פעם הלך לבקש כסף מעשיר אחד ואחר שנתן לו נתינה הרגיש הגר"מ שאינו מרים תרומתו כפי כחו, על כן פתח בחכמה לספר לו, שבעיר אחת התגורר רב גדול שהיה מפזר מעותיו לעניים ואביונים, דרכו היתה שזוגתו הרבנית קיבלה את האנשים הפשוטים שביקשו נדבות, ולכל אחד היתה נותנת מטבע קטנה בשווי 'גראש' [-פרוטה], ואילו כאשר הגיע אדם מכובד לבקש נדבה היה מתקבל אצל הרב עצמו, והוא היה נותן לו מתנה הגונה יותר. בין הבאים היה עני שהגיע מדי שבוע בשבוע כדי לקבל נדבה, והיה מקבל

16

ג
ג
נ
נ
נ

פרוטה מהרבנית, פעם אחת נדחק ונכנס אצל הרב, ואכן קיבל מידו מטבע 'זלאטע' [-זהוב, ויש בו מאה גראשען], אך במקום לשמוח עם הנדבה שקיבל בעין יפה התחיל להתחנן לפני הרב ולבקש ממנו שיוסיף לתת לו עוד נתינה הגונה כי צרכיו מרובים, והי כשמוע הרב את דבריו תמה בפניו ושאל "הרי מדי שבוע בשבוע הנך מקבל 'גראש' מידי הרבנית, ולעולם אינך מתווכח עמה שתוסיף לתת עוד, ואילו כאשר נתתי לך מתנה הגונה הנך דורש ומבקש עוד", השיב העני ואמר בחכמה "אצל הרבנית אפילו אם אתעקש לקבל עוד, לא אקבל כי אם עוד 'גראש' אחד, ולכן אין תועלת להתעקש על כך, אבל כאן מחלקים 'זלאטעס', ואם אבקש עוד אקבל עוד 'זלאטע' שלם, ולכן שווה לי לבקש ולהתווכח...".

17

16

סלפי מה דברים אמורים, שבימים טובים נשפע שפע רב מעולמות העליונים, ובימים שמן השמים מחלקים "זלאטעס" והרבה יותר, ישכיל האדם לנצל את הזמן ולהפציר ולהעתיך שיצליח לקלוט את הקדושה בלבד וישאר אצלו רישומא דקדושא במשך כל השנה כולה.

17

כיוצא בו אפשר להסמיך מה שאומרים בדרך צחות, שפעם היו שני עבריינים שזייפו שטרות של כסף, ולא הצליחו שוטרי המדינה לתפסם, כי תמיד התחמקו מידיהם פחכמה יתירה, וכך המשיכו במשך ימים רבים להדפיס שטרות מזויפים לאלפים ולרבבות, אך הרי כבר אמרי אינשי "סוף גנב לתליה", ולאחר שעקבו אחריהם זמן רב הצליחו לתפוס אותם ולאסרם בכבלי ברזל, והי כאשר העמידו אותם לדין סיפר המקטרג לפני השופטים, שבדקו אחרי מעשיהם וראו שאתד מהם היה מזייף שטרות של דולרים [מטבע היוצא בארה"ב] וחבירו זייף שטרות של שקלים [היוצא בארץ ישראל], לפיכך ראויים שניהם ליענש עונש חמור, אך לפליאתם פסק השופט על הראשון להיות חבוש בבית האסורים במשך שנים רבות, ואילו את חבירו שלח למוסד מיוחד לחולי נפש ומשוגעים, משנשאל השופט לפשר הדבר, השיב ואמר "הלא זה השני שוטה הוא וכסיל, שהרי היה בידו לזייף שטרות דולרים שערכם כפול ומכופל מערך שטרות השקלים, ולמה לא זייף אותם, ומכאן דלית דין בר נש, לכן מקומו בין מחוסרי דעת ותבונה...", ובוזה אמרו לתת טעם למה נקט בעל ההגדה בסדר ארבעה בנים "חכם, רשע, תם ושאינו יודע לשאול", שהסמיך את הרשע לתם ושוטה, והיינו טעמא, כי אם השתמש בערמימותו ובחכמתו כדי לעשות מעשה רשעות הרי מקומו עם

26

3

36

הטפשים, שהרי אילו היה בר דעת היה משתמש בכוחותיו כדי להתגבר על היצר הרע, והיה עושה 'ביזנעס' במקום הנכון והרווחי. ואף לענייננו נאמר כן, שאנו עומדים בזמנים נעלים ונשגבים, לכן מי שאינו מנצלם כדעני הרי הוא עלול להימנות בין הטפשים, שהרי יש בידו ללקוט אבנים טובות ומרגליות, ואיך יתעסק בדברים טפלים.

17

ס

הפנימית היא למלך מלכי המלכים הקב"ה, והיינו "ויעש המלך" שהקב"ה נותן לאדם ליהנות ולקבל מו הינו"ט

וכפי מדת הכנתו כך יזכה לקבל מלא חפניים טיבותא מאורות היום טוב, וכמו שנאמר במגילת אסתר (א, כא) "ויעש המלך כדבר ממוכן", ומרמז ה'בית אהרן' (סט. ד"ה ויעש המלך) ע"פ מה שידוע דכל מקום שנזכר במגילה "המלך" הכוונה

"כדבר ממוכן", היינו כפי מה שהוא מתכוון בעצמו בטרם יבא היום טוב.

9